

PM 2017: RI (Dnr 183-374/2017)

Stadens skydd mot anlitande av svart arbetskraft, projektrapport nr 5/2017

Begäran om yttrande från stadsrevisionen, revisorsgrupp 1

Svarstid den 17 maj 2017

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som yttrande över stadsrevisionens rapport hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård anför följande.

Ärendet

Revisionskontoret har genomfört en granskning i syfte att bedöma om fastighetsnämnden, AB Familjebostäder samt AB Stockholms hem vidtar tillräckliga åtgärder för att säkerställa att anlitade leverantörer inte använder svart arbetskraft.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning i att befintliga riktlinjer och anvisningar kan utvecklas för att ge ytterligare stöd till hur stadens verksamheter ska arbeta förebyggande mot att stadens leverantörer eller dess underleverantörer använder sig av svart arbetskraft. Den nuvarande överenskommelsen med Skatteverket håller på att ses över och i samband med att den revideras kommer en särskild information och utbildningsinsats genomföras.

Mina synpunkter

Stockholms stad ska ta ansvar för att vi inte upphandlar leverantörer som använder sig av svart arbetskraft, i något led och jag välkomnar revisionskontorets granskning. Inte bara kan det vara förödande för den enskilde, det snedvrider även konkurrensen.

Anlitande av svart arbetskraft är något som behöver bekämpas med alla möjliga medel. I Stockholms stads program för upphandling och inköp står att samtliga stadens nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar, att utifrån sin verksamhet, se till att programmets mål uppnås. Staden ska endast göra affärer med seriösa leverantörer som betalar skatt och sociala avgifter samt i övrigt lever upp till lagar och regler. Konkurrensfördelar ska inte uppnås av leverantörer genom exempelvis oseriös verksamhet. Ställda seriositetskrav ska följas upp löpande under hela avtalstiden.

Jag instämmer i stadsledningskontorets bedömning att en viktig del i att stärka beställarstyrningen är att den upphandlande myndigheten bör anpassa de generella skrivningarna i förfrågningsunderlag och de kommersiella villkoren för att se till att riktlinjerna följs.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som yttrande över stadsrevisionens rapport hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 6 april 2017

KARIN WANNGÅRD

Bilaga

Stadens skydd mot anlitande av svart arbetskraft. Projektrapport nr 5/2017
(revisionsrapport)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Revisionskontoret har genomfört en granskning i syfte att bedöma om fastighetsnämnden, AB Familjebostäder samt AB Stockholmshem vidtar tillräckliga åtgärder för att säkerställa att anlitade leverantörer inte använder svart arbetskraft.

Granskning har skett av tre byggprojekt som alla är under produktion.

Granskningen har genomförts för att få svar på hur bolagen och nämnden säkerställer att anlitade entreprenörer genomför sina kontroller av anlitade underentreprenörer på arbetsplatsen. Granskning har även skett över vilka övriga kontroller som görs för att konstatera att undermåliga anställningsvillkor inte förekommer samt att entreprenörer betalar skatt och sociala avgifter samt att reglerna om ID06 och elektroniska personalliggare efterlevs.

Granskningen utgick från följande revisionsfrågor:

- Finns beslutade regler och riktlinjer för hur arbetet med att motverka svartjobb ska bedrivas och har dessa kommunicerats i organisationen?
- Finns riskanalyser där risken för att anlitade entreprenörer och underentreprenörer anlitar svart arbetskraft medtagits?
- Hur säkerställs vid upphandling av entreprenörer och underentreprenörer att dessa inte anlitar svart arbetskraft?
- Genomförs kontroller av anlitade entreprenörer och underentreprenörers åtgärder för att förhindra svart arbetskraft och hur följs detta upp under avtalsperioden?
- Finns rutiner som beskriver hur anställda ska agera om det uppdagas att anlitad entreprenör eller underentreprenörer använder svart arbetskraft?

Granskningen har baserats på intervjuer utifrån ovan nämnda frågeställningar och avgränsats till tre byggprojekt. Vidare har två av projektets arbetsplatser besökts och granskning har skett av byggmötesprotokoll, entreprenadkontrakt, förfrågningsunderlag m.m.

Granskningens resultat

Revisionskontorets sammanfattande bedömning av de granskade byggprojekten visar att bolagen och nämnden behöver stärka det förebyggande skyddet mot anlitande av svart arbetskraft. Riktlinjer och anvisningar behöver utvecklas och ange hur staden ska agera för att undvika att anlitande entreprenörer använder svart arbetskraft.

Tydligare krav behöver ställas på huvudentreprenörer avseende kontroll av eventuella underleverantörer.

Bolagen och nämnden har beslutat om övergripande internkontrollplaner. I dessa har vare sig bolagen eller nämnden beaktat risken för att svart arbetskraft anlitas i byggprojekten. Nämnden och bolagen bör överväga om risken för anlitade av svart arbetskraft ska ingå i de övergripande riskbedömningarna samt för respektive projekt.

Den övergripande överenskommelsen mellan staden och Skatteverket är inte känd inom fastighetskontoret och de två bostadsbolagen. Nämnden och bolagen bör tillse att samtliga berörda inom respektive verksamhet informeras om överenskommelsen samt att den tillämpas vid upphandlingar.

Bolagen och nämnden ställer krav i förfrågningsunderlag och kontrakt att huvudentreprenören ansvarar för att anlitade underentreprenörer betalar arbetsgivaravgifter och skatter. Detta medför att kontrollerna som genomförs varierar mellan de olika verksamheterna och mellan olika byggprojekt. För att säkerställa att huvudentreprenören genomför kontroller av underentreprenörerna bör nämnden och bolagen ställa krav på att huvudentreprenören dokumenterar kontrollerna på ett erforderligt sätt.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 mars 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av revisionskontorets granskning avseende ”Stadens skydd mot anlitande av svart arbetskraft, projektrapport 5/2017”

Nedan utvecklas resonemanget kring de rekommendationer revisionskontorets slutsatser resulterar i.

Revisionsrapportens rekommendation

Kommunfullmäktige har fastställt program för upphandling och inköp. Kommunstyrelsen bör utveckla tillämpningsanvisningarna med riktlinjer för hur nämnder och bolag ska arbeta för att skydda sig mot svart arbetskraft.

Stadsledningskontorets synpunkt

Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning i att stadens tillämpningsanvisningar ska ge avsedd vägledning. Såvitt avser arbetet med att motverka svart arbetskraft och oseriösa leverantörer pågår ett arbete med att revidera nuvarande överenskommelse med skatteverket. Stadsledningskontoret har även i sina kontakter med Upphandlingsmyndigheten uttryckt behovet av ytterligare stöd för hur upphandlande myndigheter ska kunna arbeta förebyggande mot oseriösa leverantörer.

Inom ramen för stadsledningskontorets pågående projekt VINST (verktyg för inköp i Stockholms stad) pågår ett arbete med att upphandla och implementera gemensamma processer och systemstöd för nämnder och bolagsstyrelser. Ett övergripande mål med projektet är att ta fram verktyg som styr mot stadens uppsatta mål genom att bl.a. motverka så kallade försörjningsrisker. Svart arbetskraft är en av flera försörjningsrisker.

Projektet ser över behovet av stöd i form av support, mallar och rutiner samt system för att underlätta arbetet och att nå målen i stadens program för upphandling och inköp. I detta ingår att tillhandahålla ett nytt elektroniskt upphandlingsstöd och ett centralt avtalsförvaltningssystem. Funktionalitet för en effektiv uppföljning och kontroll av att skatt och sociala avgifter betalas av leverantörer och underleverantörer ingår i behovsanalysen som har genomförts inför upphandlingarna.

Revisionsrapportens rekommendation

AB Familjebostäder, AB Stockholms hem och fastighetsnämnden behöver ta fram riktlinjer som anger hur bolaget/nämnden ska förebygga att anlitande av svart arbetskraft sker. Av riktlinjerna bör framgå vilka kontroller som ska göras och hur dessa ska följas upp.

Stadsledningskontorets synpunkt

Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning om att det är av vikt att stadens upphandlande myndigheter arbetar aktivt med att följa upp och motverka oseriösa leverantörer.

I programmet anges bl.a. *"Genom aktiv förvaltning och uppföljning av ingångna avtal säkerställs att ingångna avtal efterlevs och att varor och tjänster levereras med efterfrågad kvalitet och till rätt pris. Den nämnd eller bolagsstyrelse som ansvarar för ett avtal ska säkerställa att aktiv avtalsförvaltning planeras och genomförs. I aktiv avtalsförvaltning ingår att följa upp att leverantören fullgör avtal samt hur samverkan med leverantören utvecklas. I avtalsförvaltning ingår också att följa upp och vidta åtgärder för att upprätthålla avtalstrohet.*

I tillämpningsanvisningar till programmet anges att den upphandlande myndigheten redan i samband med planeringsfasen ska ta fram en plan för hur en aktiv avtalsförvaltning ska genomföras under avtalstiden. I den aktiva avtalsförvaltningen ingår bl.a. seriositetskontroller av leverantörer, och i förekommande fall dennes underleverantörer. Hur kontrollerna ska genomföras under avtalstiden ska således utgöra en del av planerings- och förberedelsearbetet inför en upphandling.

I tillämpningsanvisningarna finns även överenskommelsen med Skatteverket angivet med tydlig hänvisning till kontaktuppgifter och ytterligare information som finns tillgängligt på stadens intranät.

Till tillämpningsanvisningarna finns en vägledning om hur leverantörer som inte fullföljer avtal ska hanteras. I denna vägledning framgår exempelvis att utebliven skatt och socialavgifter utgör grund för hävning av kontrakt.

I budget för 2017 beslutades om en ny indikator där kommunstyrelsen kommer att följa upp andelen upphandlingar som har genomförts under året som innehåller en plan för systematisk uppföljning under kontraktstiden. I planen ska nämnden eller bolagsstyrelsen definiera vilka krav som ska följas upp och hur.

Revisionsrapportens rekommendation

AB Familjebostäder, AB Stockholms hem och fastighetsnämnden bör stärka beställarstyrningen genom att tillsammans ta fram en rutin som anger krav på vilka kontroller som huvudentreprenören ska genomföra av anlitande underentreprenörer. Vidare bör säkerställas att anlitad huvudentreprenör kontrollerar anlitade underentreprenörer och att dessa kontroller dokumenteras.

Stadsledningskontorets synpunkt

Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning om att det är av vikt att stärka beställarstyrningen där generella rutiner kan vara en del av hur stadens verksamheter arbetar med aktiv avtalsförvaltning. För att säkerställa att rutinerna får genomslagskraft i praktiken bör den upphandlande myndigheten anpassa de generella skrivningarna i förfrågningsunderlag och de kommersiella villkoren.

Revisionsrapportens rekommendation

Ett skydd mot svart arbetskraft förutsätter, förutom ett tydligt regelverk, även löpande utbildning och information om vilka krav som ska ställas och hur dessa ska följas upp. AB Familjebostäder, AB Stockholms hem och fastighetsnämnden bör genomföra informationsinsatser och utbildningar om hur man ska agera om svart arbetskraft eller andra oegentligheter upptäcks

Stadsledningskontorets synpunkt

Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning om att en viktig del för att säkerställa att en aktiv avtalsförvaltning är att respektive upphandlande myndighet genomför löpande utbildningar för att säkerställa att kompetens upprätthålls inom den egna

organisationen.

Stadsledningskontoret har under året erbjudit verksamheterna utbildning bl.a. i samverkan med skatteverket.